

Bestuurlijke afspraken Brede ondersteuning en Spuk

Context

1. Gemeenten bieden vanaf september 2020 'brede ondersteuning' aan ouders, kinderen en hun gezin in het kader van de hersteloperatie toeslagen. Deze ondersteuning heeft haar oorsprong in bestuurlijke afspraken uit 2020, voorafgaand aan de start van de hersteloperatie. De hulp van de gemeente is bedoeld ter aanvulling op het financieel herstel. De brede ondersteuning vindt plaats op de vijf leefgebieden: financiën, gezin, werk, wonen en zorg.
2. Gemeenten verlenen brede ondersteuning op basis van een plan van aanpak. Het recht op brede ondersteuning is verankerd in de Wet Hersteloperatie toeslagen (Wht). Voor de uitvoering van deze taak is de Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden toeslagenaffaire (kortweg Spuk) tot stand gebracht. Het ministerie van Financiën heeft zich eraan gecommitteerd om aanvullende middelen te zoeken en die beschikbaar te stellen aan de gemeenten als blijkt dat de kosten van gemeenten hoger zijn dan het gereserveerde bedrag in de Spuk (6^e voortgangsrapportage, Memorie van Toelichting wijzigingsbesluit Spuk 2022). Het in 2022 afgesproken plafond werd in 2023 twee maal verhoogd in verband met de uitbreiding van de reikwijdte van de doelgroep. In 2025 wordt het plafond nogmaals verhoogd.
3. In de Wht is geen uiterste aanmelddatum opgenomen voor het aanmelden bij de gemeente voor brede ondersteuning. In de Spuk-regeling is op dit moment de einddatum tot 1 januari 2027 opgenomen voor de financiering. Hierdoor hebben gemeenten voor ouders en jongeren die zich na 31 december 2026 melden geen financiële dekking. In de Wht is opgenomen dat rechthebbenden recht hebben op wijzigingen in het plan van aanpak tot uiterlijk twee jaar na het eerste gesprek met de gedupeerde (het eerste gesprek vindt na aanmelding binnen 8 weken plaats). Oftewel: ook voor ouders en jongeren die zich na 1 januari 2025 melden bij gemeenten - en volgens de Wht recht hebben op wijzigingen in het plan van aanpak voor een termijn van uiterlijk twee jaar + 8 weken-, hebben gemeenten met de huidige Spuk-regeling geen financiële dekking voor wijzigingen in het plan van aanpak na 1 januari 2027.
4. Sinds de start van de brede ondersteuning zijn er in totaal 23.675 plannen van aanpak opgesteld. In het plan van aanpak kan zowel brede ondersteuning voor de aanvrager zijn opgenomen als de gezinsleden. Op dit moment hebben ouders, kinderen, ex-partners en nabestaanden recht op de brede ondersteuning. Jongeren ouder dan 16 jaar hebben recht op een eigen plan van aanpak. Er kunnen verschillende redenen zijn waarom ouders en jongeren zich (nog) niet hebben gemeld voor brede ondersteuning. Bijvoorbeeld omdat zij wachten met aanmelden tot het financieel hersteltraject van de aanvullende schade is afgerond. Het is niet bekend hoeveel ouders en jongeren nog gebruik gaan maken van de brede ondersteuning.
5. Op 1 oktober 2025 heeft de Tweede Kamer de motie van het lid Haage aangenomen (motie 36708 nr. 47) waarin de Kamer "de regering verzoekt om de Spuk en brede ondersteuning langer voort te zetten, opdat gemeenten ook na 2027 gedupeerden nog kunnen bijstaan" en daarnaast "de termijnen in de brede ondersteuning te verlengen, opdat ouders en jongeren zich breder kunnen oriënteren voordat ze gebruik maken van de regeling".
6. Gemeenten hebben in een onderzoek, uitgevoerd door Significant, aangegeven dat het belangrijk is om duidelijkheid te bieden aan gedupeerden en gemeenten tot wanneer de toegang tot brede ondersteuning blijft bestaan. Daarnaast is het belangrijk om inzicht te hebben in wat gemeenten nodig hebben om brede ondersteuning te kunnen blijven bieden aan alle rechthebbenden, ook aan rechthebbenden die nog niet bekend zijn bij gemeenten of waarvan de brede ondersteuning nog niet is gestart.
7. Het kabinet heeft de ambitie uitgesproken om het financieel herstel eind 2027 afgerond te hebben. Volgens het ministerie is het van belang dat met het oog op de afronding wordt gesproken over een aanmeldtermijn voor de brede ondersteuning. Het introduceren van een aanmeldtermijn vraagt ook om afspraken over de financiering die doorloopt na de introductie van een uiterste aanmelddatum.

Advies van de bestuurlijk regisseur voor bestuurlijke afspraken

Gezien het aflopen van de Spuk per 1 januari 2027, is het wenselijk op de kortst mogelijke termijn bestuurlijke afspraken te maken over de route naar een zorgvuldige beëindiging van de toegang tot de brede ondersteuning en de financiering hiervan.

Het ministerie van Financiën en de VNG hebben de bestuurlijk regisseur gevraagd om, op basis van alle beschikbare informatie van de betrokken partijen, een gedragen advies te formuleren ten behoeve van bestuurlijke afspraken tussen het ministerie van Financiën en de VNG over een redelijke uiterste aanmelddatum en duidelijkheid over (de duur van) de Spuk.

Bestuurlijke afspraken

Overwegingen:

1. ouders en jongeren moeten voldoende in de gelegenheid worden gesteld zich aan te melden bij gemeenten;
2. voor het opnemen van een uiterste aanmelddatum in de Wht is een wetswijziging nodig; de inschatting is gemaakt dat het wetgevingstraject voor de benodigde wetswijziging ongeveer één jaar vergt;
3. het ministerie van Financiën en gemeenten moeten voldoende tijd nemen om ouders en jongeren afdoende te informeren over een aanmeldtermijn;
4. gemeenten moeten voldoende in de gelegenheid worden gesteld de te verwachten aanmeldingen zorgvuldig ter hand te nemen;
5. een uiterste aanmelddatum betekent niet dat de brede ondersteuning stopt op de datum van de aanmeldtermijn. Rechthebbenden hebben recht op wijzigingen in het plan van aanpak conform de termijnen in de Wht, met een eventuele uitloop indien dit in het plan van aanpak met de ouder of jongere is afgesproken.

Gelet op bovenstaande context en overwegingen acht de bestuurlijk regisseur een uiterste aanmelddatum voor brede ondersteuning van 1 september 2027 redelijk en haalbaar, mits de volgende afspraken door het ministerie van Financiën en de VNG worden nagekomen.

- Het ministerie van Financiën past de Spuk in lijn met de wetswijziging aan om te komen tot een uiterste aanmelddatum.
- Het ministerie van Financiën en gemeenten dragen zorg voor adequate communicatie over de uiterste aanmelddatum voor brede ondersteuning. Ze stemmen daarbij zorgvuldig af wat wanneer door wie wordt gecommuniceerd.
- De gemeenten spannen zich in voor een extra impuls op het wegwerken van de wachtlijsten in 2026.
- Speciale aandacht zal worden gegeven aan de positie van jongeren in de brede ondersteuning. Hiertoe zullen aanvullende afspraken worden gemaakt.
- Mede gezien het gegeven dat de Integrale Beoordeling (IB) van gedupeerden naar verwachting in 2025 is afgerond en de bezwaren op de IB in 2026, spant de VNG zich richting haar leden in te benadrukken dat de noodzaak van het toekennen van materiële voorzieningen (*WHT artikel 2.21*) zal afnemen naarmate sprake is van afronding van het financieel herstel. Dit laat onverlet dat wanneer toekenning in individuele gevallen door het college noodzakelijk wordt geacht het wetsartikel van kracht blijft.
- Het ministerie van Financiën spant zich er voor in dat door opschaling in 2026 en 2027 de twee routes voor aanvullende schade (SGH en Mijn Herstel) eind 2027 zo ver als mogelijk zijn afgerond.
- De bestuurlijk regisseur zal het verloop van de gemaakte afspraken monitoren. Hij zal in elk geval in juli en december 2026 hierover rapporteren op basis van de door het ministerie van Financiën en de VNG aangeleverde actuele informatie.
- Met voortvarendheid wordt tot slot gewerkt aan de overgang van brede ondersteuning naar het regulier sociaal domein. Het ministerie van Financiën en de gemeenten committeren zich aan de opdracht van de bestuurlijk regisseur om tot een breed gedragen plan te komen voor de overgang naar het regulier sociaal domein, en hierbij bijzondere aandacht te hebben voor nazorg en de gezinnen die al vóór of als gevolg van de toeslagenaffaire de regie over hun leven zijn kwijtgeraakt. De bestuurlijk regisseur zal conform zijn opdracht de effectiviteit van de brede ondersteuning monitoren. Hiermee samenhangend zal hij gemeenten ondersteunen bij de harmonisatie van de brede ondersteuning, met inachtneming van de noodzaak en wenselijkheid van lokaal maatwerk.